

БНО ТЄДНОМ

ПРИЧЄ
ИЗ
ДЯВНИНА

ПРЕДГОВОР

Ова књига садржи избор народних прича и бајки балканских народа. Време њиховог настанка није прецизно утврђено јер су вековима стваране и чуване кроз усмено предање, преносећи се од уста до уста. Бележење ових умотворина почело је релативно касно, пре свега кроз рад Вука Стефановића Карацића у 19. веку. Његов пример су следили остали љубитељи и познаваоци народног књижевног блага.

У овом избору налази се по неколико бајки, приповедака и шаљивих прича. Приступајући избору, пре свега се водило рачуна о томе да је књига намењена младом, па и најмлађем читаоцу, а то значи да се теме одликују великом маштовитошћу или здравим хумором, и да најчешће носе скривену поуку или поруку.

У бајкама се јунаци боре против моћних непријатеља: змајева, аждаја, цинова. У помоћ им пристижу чудесна и добра бића, тако да захваљујући чаролији, машти, солидарности али и чврстој вери успевају да се вину у небо или спусте на дно мора, језера или река, и да увек победе зло. Човек из борбе излази као победник а правда побеђује неправду, односно, кривду.

И у шаљивим приповеткама сударају се правда и кривда али оружја су друкчија: мудрост, духовитост, досетљивост. Пораз припада варалици, а млади читалац извлачи поуку кроз шаљиве ситуације и здрав народни хумор.

Оригинални текстови су благо прилагођени узрасту, језик је осавремењен, а приче су обogaћене илустрацијама које одговарају намени, са надом да ће у деци пробудити љубав према трајним вредностима изворног народног стваралаштва.

Снежана Кићовић-Пејаковић

ДЕВОЈКА ЦАРА НАДМУДРИЛА

Живео једном у некој пећини сиромаш човек који сем једне кћери нигде ништа није имао. А кћер његова беше веома мудра, па је свуда ишла у прошњу и оца свога учила како ће просити и паметно говорити.

И тако, једном, оде сиромаш цару да му нешто удели, а цар га запита одакле је и ко га је научио мудрому говору. А када сиромаш рече како га је кћер поучила, цар упита:

– А од кога је кћер твоја научила?

– Беда и невоља беху њени учитељи, – одговори сиромаш.

Тада му цар даде тридесет јаја и рече:

– Понеси ово својој кћери и реци јој да ми из тих јаја излеже пилиће па ћу је добро наградити. Али ако она не успе, тебе ћу на муке ставити.

Сиромаш оде у пећину плачући па исприча кћери шта се збило. Она одмах познаде да су јаја кувана, али рече оцу:

– Само ти пођи на починак, а ја ћу се о свему побринути. Отац послуша, а кћер дохвати котао, налије га водом и бобом па стави на ватру да се кува. Ујутру она зовну оца и рече му да узме рало и волове и оре крај пута којим ће цар проћи.

– А када угледаш цара, – настави она, – ти почни да сејеш боб и вичи: „Хај, волови, да роди кувани боб!” Онда ће цар запитати како може да роди кувани боб, а ти одговори: „Као што се из куваних јаја могу излећи пилићи!”.

Сиромах послуша кћер, па оде крај царског пута и стане орати.

Кад наиђе цар, а орач повика:

– Хај, волови, да роди кувани боб!

Цар се зачуди овим речима, па стаде и запита:

– Како кувани боб може да роди?

А сиромах одговори:

– Часни царе, баш као што се и пилићи могу излећи из куваних јаја.

Досети се цар да га је то кћер научила па му нареди да приђе ближе. Онда узе повесмо лана и пружи га сиромасу говорећи:

– Узми ово и направи сву ужад и једра што су потребна за један брод. Ако тако не учиниш, изгубићеш главу!

Уплашени сиромах узне повесмо, па оде кући плачући. Кад кћер виде шта се збило, рече оцу да спокојно спава, а она обећа да ће учинити све што буде требало. Сутрадан девојка узне комадић дрвета, па пробуди оца и рече му:

– Узми ово дрво и однеси га цару, нека ми од њега направи преслицу, вретено, разбој и све остало што треба, а ја ћу тада њему направити ужад и једра.

Отац послуша, оде у двор и понови цару речи своје кћери. Чувши то, цар се зачуди и стане мислити шта да учини, па дохвати некакву чашицу и рече:

– Узми ову чашицу, однеси својој кћери и нареди јој да ми њоме исцрпи море тако да остане само поље!

Послуша сиромах и плачући однесе девојци чашицу.

Онда јој рече шта је цар поручио, а девојка га остави мирно да преспава.

Сутрадан кћер пружи оцу мало кучине и рече:

– Однеси ово цару и реци му нека кучином затисне све изворе и језера,
а ја ћу онда чашицом море исцрпсти.

Оде уплашени отац и рече цару све по реду.

Цар увиде да је девојка од њега мудрија па заповеди сиромаху да је доведе. А кад се овај са кћери врати, обоје се поклонише светлој круни.

Цар загледа девојку, па упита:

– Хајде, реци ми, шта се може најдаље чути?

Девојка одговори:

– Светли царе, најдаље се чују гром и лаж.

Онда се цар ухвати за браду, окрену се господи са двора и запита их:

– Погодите колико вреди моја брада?

Неки рекоше да вреди оволико, а други онолико. Онда девојка каза да
нико није погодио, па сама рече:

– Царева брада вреди колико три летње кише.

Цара то зачуди али признаде да је њен одговор најбољи.

А онда је запита хоће ли бити његова жена.

Девојка се поклони и рече:

– Нека буде, кад ти тако хоћеш, часни царе.

Само једно од тебе тражим: напиши својом руком да ћеш ми дати
да понесем са собом оно што ми је најмилије,
ако се икад на мене наљутиш и са двора ме отераш!

Цар се насмеја на те речи и написа оно што је невеста пожелела.

Прође тако неко време, а цар се нешто на њу наљути и рече:

– Нећу те више за жену, него иди са мог двора куда знаш.

А царица ће на то:

– Светли царе, твоја жеља је мени заповест.

Само ме пусти да овде преноћим,

а сутра ћу отићи некуда.

Цар јој допусти. Али за време вечере царица помеша у вино неко
мирисно биље које успављује, па даде цару говорећи:

– Пиј и весели се царе мој, јер ћемо се сутра растати.

А ја ћу бити веселија него када сам се с тобом састала!

Цар се напије и утоне у чврст
и веома дубок сан.

Онда га царица стави у кола и

одвезе у очеву пећину.

Кад зора освану цар се
пробуди и виде где је.

– Зашто си то учинила? –
повика он.

– Зар ти нисам рекао
да више ниси моја жена!

А царица извади хартију коју јој је цар на свадби дао, па рече:
– Истина је, светли царе. Али погледај шта си овде мени обећао:
да понесем са собом оно што ми буде најмилије.

Сад видиш, да сам само то и учинила.

Цару заигра срце од радости, па пољуби своју мудру жену и
поведе је у двор.

СИРОМАШАК И ЛИСНЦА

Унеком царском граду живела је крај царева двора сиромашна удовица са сином. Дечак је био леп и снажан и сви су га се вршњаци плашили сем царевог сина.

Једнога дана играла се тако оба дечака, кад удовичин син нехотице удари царевог и разби му главу. Шикну крв из ране, а царевић, осетивши оштар бол, стане плакати и викати па отрча кући да се потужи оцу. Јурнуо и сиромашак своме дому и испричао мајци како је царевом сину разбио главу.

– Шта ти би сине, да такво чудо направиш? – упита мајка заплакавши се. – Него, док још има времена, пењи се брзо на таван, хватај очеву пушку, па бежи куд те очи воде и ноге носе. Ако сачуваш главу, нека ти је просто, али ако те ухвате, снаћи ће те што си заслужио! Кад дечак саслуша мајчине речи, хитро се попе на таван, узе очеву пушку, опаса фишеклије и стаде бежати куд га очи воде и ноге носе.

Бежао је тако преко брда и долина, чак се ни осврнуо није да види гони ли га неко. Кад паде мрак, он се приби уз једно дрво да преспава који часак, па опет настави бекство.

